

Regeringens proposition

1976/77:133

om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.;

beslutad den 17 mars 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

PER AHLMARK

INGEGERD TROEDSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om en decentralisering av beslutanderätten enligt stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m. från socialstyrelsen till länsstyrelserna. Vidare föreslås vissa ändringar i stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter.

1 Förslag till Lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

Härigenom föreskrives i fråga om stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

dels att i 2 § orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att i 7-9 och 13 §§ ordet "socialstyrelsen" skall bytas ut mot "länsstyrelsen",

dels att i 17 § ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 3, 4, 6, 11, 14, 15, 20 och 20 a § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Socialstyrelsen har högsta tillsynen över enskilda vårdhem.

Närmast under socialstyrelsen utövas tillsynen av länsläkare eller motsvarande förste stadsläkare, i samverkan med statens socialvårdskonsulent. Socialstyrelsen får föreskriva, att tillsynen skall utövas av annan läkare, som styrelsen förordnar.

Länsstyrelserna utövar inom länet tillsynen över de enskilda vårdhemmen. Länsläkaren eller motsvarande förste stadsläkare och socialvårdskonsulenten skall biträda länsstyrelsen vid tillsynen.

Socialnämnden i den kommun där vårdhem är beläget skall utöva löpande tillsyn i socialt hänseende över hemmet.

Undervisning, som bedrivs vid enskilt vårdhem och som motsvarar undervisningen vid förskola, grundskola eller yrkesskola, står under tillsyn av skolöverstyrelsen.

4 §

Läkare som utövar tillsyn enligt 3 § andra stycket (tillsynsläkare) får förordna att person, som ej lämpligen kan vårdas vid vårdhemmet eller som väsentligt försvårar vården av andra som vistas på hemmet, skall förflyttas därifrån.

Länsstyrelsen får förordna att person, som ej lämpligen kan vårdas vid vårdhemmet eller som väsentligt försvårar vården av andra som vistas på hemmet, skall förflyttas därifrån. Länsstyrelsen kan uppdraga åt läkare som biträder vid tillsynen enligt 3 § (tillsynsläkare) att besluta i sådant ärende.

¹ Senaste lydelse 1971:988.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Enskilt vårdhem skall förestås av person, som är lämplig för uppgiften och vars kompetens godkänts av socialstyrelsen.

Den vård som meddelas vid vårdhemmet skall stå under tillsyn av en läkare (vårdhemsläkare). Socialstyrelsen får, om särskilda omständigheter påkallar det, medge undantag från skyldigheten att ha sådan läkare.

Socialstyrelsen bestämmer vilka särskilda behörighetskrav vårdhemsläkare skall uppfylla.

Enskilt vårdhem skall förestås av person, som är lämplig för uppgiften och vars kompetens godkänts av länsstyrelsen.

Den vård som meddelas vid vårdhemmet skall stå under tillsyn av en läkare (vårdhemsläkare). Länsstyrelsen får, om särskilda omständigheter påkallar det, medge undantag från skyldigheten att ha sådan läkare.

11 §

Vill den som driver enskilt vårdhem flytta eller utvidga hemmet, byta föreståndare eller eljest ändra verksamheten eller hemmet, skall tillstånd sökas härför. Därvid gäller i tillämpliga delar 7–10 §§.

Vill den som driver enskilt vårdhem flytta eller utvidga hemmet, eljest ändra verksamheten eller hemmet eller byta föreståndare, skall tillstånd sökas härför. Därvid gäller i tillämpliga delar 7–10 §§.

14 §

Nedlägges enskilt vårdhem, skall den som drivit hemmet omedelbart anmäla detta till socialstyrelsen, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden.

Nedlägges enskilt vårdhem, skall den som drivit hemmet omedelbart anmäla detta till socialstyrelsen, länsstyrelsen, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden.

15 §

Föreståndare för enskilt vårdhem åligger att

1. ansvara för den personliga omvårdnaden och tillsynen,
2. se till att möjligheter ges till behövlig aktivering och rehabilitering och följa utvecklingen inom vårdområdet,
3. se till att kosten är fullvärdig och näringsriktig,

Nuvarande lydelse

4. besluta om inskrivning efter samråd med vårdhemsläkaren, om det ej uppdragits åt denne eller annan läkare att ha hand om inskrivningen,

5. föra liggare över de personer som vårdas vid hemmet,

6. omedelbart sända skriftligt åtgående av tillträdande läkare till *socialstyrelsen* och tillsynsläkaren när byte sker av vårdhemsläkare,

7. före utgången av mars månad enligt fastställt formulär lämna årsberättelse för hemmets verksamhet under föregående kalenderår till *socialstyrelsen*, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden.

Föreslagen lydelse

6. omedelbart sända skriftligt åtgående av tillträdande läkare till *länsstyrelsen* och tillsynsläkaren när byte sker av vårdhemsläkare,

7. före utgången av mars månad enligt fastställt formulär lämna årsberättelse för hemmets verksamhet under föregående kalenderår till *socialstyrelsen*, *länsstyrelsen*, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden.

20 §

Den som deltar eller har deltagit i vårdverksamhet som avses i denna stadga får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilda personliga förhållanden. *Den som uppsåtligen bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Den som deltar eller har deltagit i vårdverksamhet som avses i denna stadga får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilda personliga förhållanden.

20 a §²

Talan mot *socialstyrelsens* beslut i ärende som avses i 4 eller 13 § eller i ärende rörande förbud som avses i övergångsbestämmelserna föres hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot *länsstyrelses* eller *tillsynsläkares* beslut i ärende som avses i 4 § samt talan mot *länsstyrelses* beslut i ärende som avses i 13 § eller i ärende rörande förbud som avses i övergångsbestämmelserna föres hos kammarrätten genom besvär.

² Senaste lydelse 1971:988.

Nuvarande lydelse

Talan mot annat beslut av *socialstyrelsen* enligt stadgan föres hos *Kungl. Maj:t* genom besvär.

Föreslagen lydelse

Talan mot annat beslut av *länsstyrelse* enligt stadgan föres hos *socialstyrelsen* genom besvär.

Talan mot socialstyrelsens beslut i fråga om tillstånd att driva enskilt vårdhem, att flytta eller utvidga vårdhem eller på annat sätt ändra verksamheten eller hemmet samt mot styrelsens beslut som ej avser särskilt fall föres hos regeringen genom besvär. Mot annat beslut av socialstyrelsen enligt denna stadga får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

2 Förslag till

Lag om ändring i stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter

Härigenom föreskrives i fråga om stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter

dels att i 6 § orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 1, 4, 8, 12, 17 och 19 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Särskilda former av barnavårdsanstalter äro

a) <i>barnhem</i> av olika slag;	
b) <i>barnkolonier</i> , vilka mottaga barn för vistelse under begränsad del av året;	
c) <i>barnstugor</i> , vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet, såsom <i>lekskolor, daghem och fritidshem</i> ; samt	c) <i>förskolor och fritidshem</i> , vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet; samt
d) <i>elevehem</i> , vilka äro knutna till skolor och ha till ändamål att underlätta elevernas skolgång.	

Särskilda former av barnhem äro

a) <i>spädbarnshem</i> , för späda barn som icke åtföljas av sina mödrar;
b) <i>mödrahem</i> , huvudsakligen för späda barn med deras mödrar;
c) <i>upptagningshem</i> , huvudsakligen för barn som äro i behov av tillfällig vård och fostran eller av observation antingen de omhändertagits för samhällsvård eller för utredning enligt 30 § barnavårdslagen; samt
d) <i>specialhem</i> , huvudsakligen för barn som äro i behov av längre tids vård och fostran och icke lämpligen kunna placeras i enskilt hem.

4 §

Socialstyrelsen åligger att i egenskap av tillsynsmyndighet över rikets barnavårdsanstalter övervaka verksamheten vid barnavårdsanstalterna och främja en ändamålsenlig utveckling av anstaltsväsendet. Socialstyrelsen har att utfärda allmänna anvisningar angående spörsmål, som röra barnavårdsanstalterna, samt att följa länsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas verksamhet för övervakning och tillsyn av barnavårdsanstalterna och lämna dessa myndigheter vägledning och bistånd.

Vid utövande av tillsynen skall socialstyrelsen i hälso- och sjukvårdsfrågor samråda med medicinalstyrelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Anmälan om att verksamhet påbörjas vid barnkoloni, *barnstuga* eller elevhem skall innehålla dels uppgift om anstaltens läge jämte ritningar eller skiss över den byggnad eller lägenhet, i vilken anstalten skall vara inrymd, dels ock uppgifter i de hänseenden, som angivas i 7 § andra och tredje styckena.

Anmälan om att verksamhet påbörjas vid barnkoloni, *förskola*, *fritidshem* eller elevhem skall innehålla dels uppgift om anstaltens läge jämte ritningar eller skiss över den byggnad eller lägenhet, i vilken anstalten skall vara inrymd, dels ock uppgifter i hänseenden, som angivas i 7 § andra och tredje styckena.

12 §

Innan *föreståndare* eller annan befattningshavare vid barnavårdsanstalt tillträder sin befattning, skall han för anstaltens läkare förete läkarintyg angående sitt hälsotillstånd eller undergå läkarundersökning av denne.

Innan befattningshavare vid barnavårdsanstalt tillträder sin befattning, skall *läkarintyg angående hälsotillståndet* företes.

Samtliga vid barnavårdsanstalt anställda eller inom anstalten boende personer skola så snart anledning därtill förefinnes samt minst en gång om året undergå läkarundersökning.

Personal vid barnavårdsanstalt är skyldig att efter anfordran genomgå läkarundersökning.

Socialstyrelsen meddelar i *samråd med medicinalstyrelsen* närmare bestämmelser angående undersökningar och *läkarintyg* som här sägs.

Socialstyrelsen meddelar närmare föreskrifter angående undersökningar som här sägs.

17 §

För varje barnavårdsanstalt skall finnas en läkare, som åtagit sig att övervaka hälsotillståndet hos de intagna och anstaltens personal samt att utöva tillsyn över vårdavdelningarna.

Läkaren skall avlägga regelbundna besök vid barnavårdsanstalten i den

Hälsovården vid barnavårdsanstalt handhas av barnhälsovården beträffande barn i förskoleåldern och av skolhälsovården beträffande äldre barn. Till barnavårdsanstalt kan även knytas särskild läkare som åtagit sig att övervaka barnens hälsotillstånd.

Nuvarande lydelse

omfattning, som finnes påkallad med hänsyn till dess storlek, beskaffenhet och ändamål ävensom till övriga omständigheter, samt eljest besöka anstalten så snart anledning därtill förefinnes.

Läkarens skyldigheter skola vara reglerade i avtal. I avtalet skall särskilt angivas i vilken omfattning läkaren är skyldig att avlägga regelbundna besök vid anstalten.

Föreslagen lydelse

19 §

Barn, som intagas i barnhem, barnkoloni eller elevhem, samt mödrar, som intagas i mödrahem, böra före eller vid intagningen undersökas av läkare. Där så ej skett bör undersökning äga rum så snart ske kan efter intagningen. Undersökningen bör vid behov även omfatta den undersöktes psykiska hälsa.

Innan barn i spädbarns- eller förskoleåldern första gången mottages vid barnstuga, bör barnet ha undersökts av läkare. Sådan undersökning bör även ha skett, om barnet efter frånvaro från barnstugan under mer än tre månader ånyo skall mottagas vid den samma.

Barn som vid intagning i barnhem, elevhem eller barnkoloni enligt intagningshandlingarna har behov av särskild läkarundersökning skall snarast läkarundersökas.

Vid inskrivning i förskola eller fritidshem skall hälsodeklaration lämnas av barnets vårdnadshavare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

Socialstyrelsen får för högst ett år i sänder undantaga landstingskommun från skyldighet att enligt 17 § svara för hälsovården beträffande barn i förskoleåldern.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-03-17

Närvarande: Statsråden Ahlmark, ordförande, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Åsling, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Troedsson

Proposition om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

1 Stadgan om enskilda vårdhem

Stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m. (ändrad senast 1975:858), som har utfärdats efter riksdagens hörande, innehåller bestämmelser om tillsyn och kontroll över enskilda sjukhem och enskilda inrättningar inom socialvårdens område. Stadgan är tillämplig på inrättningar med minst tre vårdplatser (1 §), i fråga om verksamhet som avser sjukvård även inrättningar med ett mindre antal platser (17 §). Stadgan gäller inte för sådan vård som regleras i annan ordning, t. ex. vården av utvecklingsstörda. För enskilt vårdhem som har inrättats med bidrag av statsmedel eller till vars drift statsbidrag utgår tillämpas stadgan endast i den mån den inte strider mot bestämmelserna för statsbidraget (2 §).

Socialstyrelsen har högsta tillsynen över de enskilda vårdhemmen. Närmast under styrelsen utövas tillsynen av länsläkaren i samverkan med socialvårdskonsulenten. Socialstyrelsen får föreskriva att tillsynen skall utövas av annan läkare. Socialnämnden i kommunen utövar den löpande tillsynen i socialt hänseende (3 §). Läkare som utövar tillsynen får under vissa förutsättningar förordna att person som vårdas på vårdhemmet skall förflyttas därifrån (4 §). Enskilt vårdhem skall förestås av person som är lämplig för uppgiften och vars kompetens har godkänts av socialstyrelsen.

Vidare skall det finnas en vårdhemsläkare. Socialstyrelsen får om särskilda omständigheter påkallar det medge undantag från skyldigheten att ha sådan läkare (6 §). Enskilt vårdhem får ej drivas utan tillstånd av socialstyrelsen (7 §). Vill den som driver enskilt vårdhem flytta eller utvidga hemmet, byta föreståndare eller på annat sätt ändra verksamheten eller hemmet skall tillstånd sökas hos styrelsen (11 §). Om vården ej ombesörjs på tillfredsställande sätt eller om annat uppenbart missförhållande föreligger och rättelse

ej sker, kan styrelsen återkalla tillståndet (13 §). Mot tillsynsläkares beslut om flyttning av person som vårdas på vårdhem förs talan hos socialstyrelsen genom besvär. Talan mot socialstyrelsens beslut i sådant ärende eller om återkallande av tillstånd förs hos kammarrätten genom besvär. Mot annat beslut av socialstyrelsen förs talan hos regeringen (20 a §).

Socialstyrelsen har i skrivelse till regeringen tagit upp frågan om en decentralisering av handläggningen av ärenden enligt stadgan om enskilda vårdhem m. m.

Styrelsen anför bl. a. följande. Stadgan har tillämpats sedan den 1 juli 1970. Den har till syfte att åstadkomma en enhetlig tillsyn och kontroll över enskilda sjukhem och ålderdomshem m. m. Socialstyrelsen har enligt bemyndigande i 21 § givit ut råd och anvisningar om tillämpningen av stadgan och ett lokalprogram. Styrelsen har vidare utfärdat vissa bestämmelser bl. a. rörande läkemedelshanteringen vid enskilda vårdhem. Tillsynen, främst från länsläkarorganisationens sida, har härigenom kunnat intensifieras. Socialstyrelsen har numera fått en ganska god överblick och kontroll över den enskilda vårdverksamheten inom sjukvårdens och socialvårdens områden. Saneringen av befintliga enskilda vårdhem har fortgått tillfredsställande och antalet nyetableringar är få. Socialstyrelsen anser därför att förutsättningar nu föreligger för en decentralisering av tillståndsgivning, återkallande av tillstånd, godkännande av vårdhemsläkare och föreståndare, meddelande av dispens från bestämmelsen att vårdhemsläkare skall vara anställd vid vårdhem samt med dessa uppgifter sammanhängande ärenden. Uppgifterna bör föras över till länsstyrelserna. Socialstyrelsen bör alltjämt ha den högsta tillsynen över enskild vårdverksamhet. Styrelsen bör genom utgivande av information och föreskrifter och genom att vara remissinstans i frågor av principiell räckvidd bevaka en enhetlig tillämpning av stadgan. Socialstyrelsen förordar också att styrelsen blir besvärinstans i vissa ärenden.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgivits av nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, länsstyrelserna i Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Riksförbundet för enskild sjuk- och åldringvård och Centralförbundet för enskild vård.

Förslaget tillstyrks av nästan alla remissinstanser. Landstingsförbundet anser dock att det kan ifrågasättas om en decentralisering av tillståndsärenden till länsstyrelserna skulle ge någon effektivitetsvinst. Förbundet anser att frågan bör bedömas med utgångspunkt i övriga förslag till förändringar som kan tänkas bli resultat av socialstyrelsens översynsutredning. Förbundet framhåller också att socialutredningen (S 1969:29) kan förväntas presentera förslag med anknytning till ärendet. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att starka skäl föreligger för att beslutanderätten i stället förs över på landstingen. Länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län förutsätter att länsstyrelserna samt länsläkar- och socialvårds-

konsulentorganisationen får personalförstärkningar.

För egen del vill jag anföra följande. Det allmänna har numera en ganska god överblick och kontroll över den enskilda vårdverksamheten inom sjukvårdens och socialvårdens område. Stadgan om enskilda vårdhem m. m. har kompletterats av socialstyrelsen med råd och anvisningar för verksamheten. Ett lokalprogram för denna har också utarbetats. Enligt min mening föreligger nu förutsättningar för att decentralisera beslutanderätten enligt stadgan. Även när det gäller valet av myndighet för handläggningen av ärenden i framtiden ansluter jag mig till socialstyrelsens förslag, dvs. handläggningen bör ankomma på länsstyrelserna. Enligt uppgift från socialstyrelsen beräknades i de berörda byråernas verksamhetsplaner för 1975/76 totalt omkring 500 persondagar för handläggning av vårdhemsärenden. Någon personalförstärkning vid länsstyrelserna torde därför inte behövas för handläggning av dessa ärenden. Vid tillsynen bör länsstyrelsen biträdas av länsläkaren eller motsvarande förste stadsläkare och socialvårdskonsulenten. Den löpande tillsynen bör även i framtiden ligga på dessa tjänstemän.

Såväl Landstingsförbundet som Svenska kommunförbundet har under remissbehandlingen framhållit att samråd bör ske med berörd kommun och landstingskommun innan beslut i tillståndsärende fattas. Jag delar denna uppfattning. Landstingskommuner och kommuner bekostar i stor utsträckning den enskilda vårdhemsverksamheten. De har självklart också den bästa kännedomen om behovet av vårdplatser och var lokaliseringen bör ske.

Socialstyrelsen har föreslagit att länsstyrelse i tillståndsärende som inefattar fråga av principiell räckvidd skall inhämta yttrande från socialstyrelsen. Som skäl härför anges i den vid styrelsens skrivelse fogade promemorian att tillståndsärendena i fråga om vårdhemmen för narkoman- och nykterhetsvård är svåra att bedöma på grund av de förutsättningar under vilka verksamheten drivs. Detsamma gäller vissa tillståndsärenden rörande vårdhem inom den psykiatriska vården och större vårdhem för akut kroppsjuka. Jag anser det inte lämpligt att i stadgan föra in en skyldighet för länsstyrelsen att inhämta yttrande från socialstyrelsen i vissa ärenden med hänsyn till att socialstyrelsen bör vara besvärsmyndighet i ärendena. Det bör i detta sammanhang nämnas att socialstyrelsen avser att se över de råd och anvisningar som redan finns för de enskilda vårdhemmen inför en decentralisering av ärendena. I samband med denna översyn bör beaktas länsstyrelsernas särskilda behov av vägledning i de ärenden som socialstyrelsen särskilt har pekat på. Något hinder kommer inte heller att föreligga för länsstyrelserna att under hand inhämta synpunkter vid handläggningen av sådant ärende.

I fråga om fullföljd av talan gäller f. n. att besvär över tillsynsläkares beslut förs hos socialstyrelsen. Mot styrelsens beslut i sådant ärende och om återkallelse av tillstånd förs talan hos kammarrätten genom besvär. Mot annat beslut av socialstyrelsen förs talan genom besvär hos regeringen.

Mot beslut av länsstyrelse eller tillsynsläkare om flyttning av patient och av länsstyrelse om återkallelse av tillstånd att driva vårdhem bör talan föras direkt hos kammarrätten. Det kan självklart vara lämpligt att kammarrätten inhämtar yttrande från socialstyrelsen i sådant ärende. Mot övriga beslut av länsstyrelse bör talan kunna föras genom besvär hos socialstyrelsen. När det gäller tillstånd att driva enskilt vårdhem och frågor om flyttning av vårdhem, utvidgning eller annan ändring av verksamheten samt beslut som ej avser särskilt fall bör talan över socialstyrelsens beslut kunna föras hos regeringen. Mot övriga beslut av socialstyrelsen bör talan inte få föras.

2 Stadgan för barnavårdsanstalter

I 8 kap. barnavårdslagen (1960:97) har meddelats vissa bestämmelser om fastställande av barnhemsplan, inrättande och tillsyn av barnavårdsanstalt m. m. I stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter (ändrad senast 1971:783) har härefter meddelats närmare föreskrifter beträffande bl. a. styrelse och personal vid barnavårdsanstalt och läkarvården vid anstalt. Enligt 12 § stadgan skall föreståndare eller annan befattningshavare vid barnavårdsanstalt innan han tillträder sin befattning för anstaltens läkare förete läkarintyg om sitt hälsotillstånd eller genomgå läkarundersökning. Samtliga anställda och andra personer som bor inom anstalten skall vidare enligt samma lagrum genomgå läkarundersökning minst en gång om året. I 17 § stadgan föreskrivs bl. a. att det för varje barnavårdsanstalt skall finnas en läkare som har åtagit sig att övervaka hälsotillståndet hos de intagna och anstaltens personal. Enligt 19 § stadgan bör barn som intas i barnhem, barnkoloni eller elevhem och mödrar som intas i mödrahem före eller vid intagningen undersökas av läkare. Vidare föreskrivs bl. a. att innan barn i spädbarns- eller förskoleåldern första gången mottas vid barnstuga (numera förskola eller fritidshem) barnet bör ha undersökts av läkare.

Socialstyrelsen har i skrivelse till regeringen hemställt om vissa ändringar i stadgan för barnavårdsanstalter. Huvudmannaskapet för hälsovården för förskolebarn på barnavårdsanstalt avses bli överfört från huvudmannen för anstalten till sjukvårdshuvudmannen. Verksamheten skall därvid organisatoriskt och administrativt inlemmas i barnhälsovårdsorganisationen. Den nya organisationen kräver ändringar i 17 § stadgan. Styrelsen föreslår vidare att nuvarande bestämmelser i 12 och 19 §§ om läkarundersökning och läkarintyg skall ersättas med mer flexibla regler. Således skall bestämmelserna i 12 § ersättas med föreskrifter att läkarintyg om hälsotillståndet skall företes innan befattningshavare vid barnavårdsanstalt tillträder sin befattning och att personal vid barnavårdsanstalt skall vara skyldig att vid anfordran genomgå läkarundersökning. 19 § stadgan föreslås ändrad till föreskrifter att barn som vid intagning i barnhem, elevhem eller barnkoloni enligt intagnings-

handlingarna har behov av särskild läkarundersökning snarast skall läkarundersökas och att vid inskrivning i förskola eller fritidshem hälsodeklaration skall lämnas av barnets vårdnadshavare. Härutöver föreslås vissa formella justeringar i stadgan. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1978 med möjlighet för socialstyrelsen att övergångsvis ge landstingskommun dispens från skyldigheten att svara för hälsovården för förskolebarn på barnavårdsanstalt.

Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har vid remissbehandling ställt sig bakom ändringsförslagen.

Stadgan för barnavårdsanstalter framstår i dag i sin helhet som föråldrad. Socialutredningen väntas inom kort lämna sitt slutbetänkande. I detta kommer att föreslås en ny och i flera hänseenden radikalt förändrad sociallagstiftning. Jag anser det med hänsyn härtill inte lämpligt att nu göra en mera genomgripande revision av stadgan för barnavårdsanstalter. De av socialstyrelsen föreslagna ändringarna i stadgan är emellertid angelägna och kan inte lämpligen avvakta den nya lagstiftning som väntas bli resultatet av socialutredningens arbete.

De föreslagna ändringarna i 12, 17 och 19 §§ stadgan för barnavårdsanstalter har sådan karaktär att de enligt regeringsformens bestämmelser inte utan särskilt bemyndigande av riksdagen kan genomföras av regeringen. Något sådant bemyndigande finns inte. Jag förordar därför att regeringen hos riksdagen hemställer om ändring genom lag i de avseenden som har föreslagits av socialstyrelsen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i

1. stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.,
2. stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter.

4 Specialmotivering till förslaget om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsynen över vårdhemmen. Av den allmänna motiveringen framgår att tillsynen på länsplanet formellt bör föras över från länsläkaren resp. motsvarande förste stadsläkare till länsstyrelserna. Den praktiska löpande tillsynen bör dock även i fortsättningen handhas av länsläkaren eller motsvarande läkare i samverkan med socialvårdskonsulenten. Detta har i stadgan utformats så att länsläkaren eller motsvarande läkare och socialvårdskonsulenten skall biträda länsstyrel-

sen i tillsynen. F. n. finns möjlighet för socialstyrelsen att förordna att vårdhem skall stå under tillsyn av annan läkare än länsläkare eller förste stadsläkare. Något praktiskt behov härav lär inte längre föreligga. Bestämmelsen har därför fått utgå.

Enligt sista stycket i paragrafen har skolöverstyrelsen tillsynen bl. a. över undervisning som bedrivs vid enskilt vårdhem och som motsvarar undervisningen vid förskola. Sådan förskoleverksamhet finns för rörelschandikappade barn. Barnomsorgsgruppen (S 1973:07) har i betänkandet (Ds S 1976:7) Samverkan i barnomsorgen II föreslagit att förskolan i sin helhet – också för de handikappade barnen – bör ha socialstyrelsen som huvudtillsynsmyndighet. Remissbehandlingen av förslaget har just avslutats. Frågan övervägs f. n. i socialdepartementet.

4 §

Enligt den nuvarande bestämmelsen kan tillsynsläkare besluta att person som ej lämpligen kan vårdas vid vårdhem eller som väsentligt försvårar vården av andra som vistas på vårdhemmet skall flyttas från hemmet. Bestämmelsen har tillkommit främst för att inte alltför svårt sjuka personer skall vårdas på vårdhem som inte är lämpade härför. Beslutanderätten har i förslaget förts över till länsstyrelsen, som dock ges möjlighet att uppdraga åt tillsynsläkaren att besluta i sådant ärende.

6 §

F. n. godkänner socialstyrelsen föreståndare för vårdhem. Socialstyrelsen förslår att styrelsen får fastställa kompetensvillkor för föreståndare och att enskilt vårdhem får förestås endast av person som är lämplig för uppgiften och uppfyller uppställda kompetensvillkor. Enligt författningsförslaget har socialstyrelsens beslutanderätt överflyttats på länsstyrelsen. Det bör ankomma på socialstyrelsen att närmare ange vilka krav som bör ställas på föreståndare för enskilt vårdhem.

Vården vid enskilt vårdhem skall stå under tillsyn av en vårdhemsläkare. Som framgår av den allmänna motiveringen bör även befogenheten att medge undantag från skyldigheten att ha vårdhemsläkare överföras till länsstyrelsen.

11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att tillstånd krävs för flyttning eller utvidgning av vårdhem, byte av föreståndare eller annan ändring av verksamheten eller hemmet. I paragrafen har en redaktionell ändring gjorts för att markera att byte av föreståndare ej är att anse som ändring av verk-

samheten eller hemmet. Ändringen har närmast föranletts av ändringen i 20 a §.

14 §

Enligt paragrafen skall den som driver enskilt vårdhem omedelbart anmäla till socialstyrelsen, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden om hemmet nedläggs. Den följdändringen har gjorts att anmälan i fortsättningen även skall göras till länsstyrelsen.

15 §

Paragrafen innehåller åligganden för föreståndare för vårdhem. Enligt punkt 6 skall föreståndare omedelbart sända skriftligt åtagande av tillträdande läkare till socialstyrelsen och tillsynsläkaren när byte sker av vårdhems-läkare. Åtagande bör i fortsättningen sändas till länsstyrelsen i stället för socialstyrelsen. Enligt punkt 7 skall föreståndare lämna årsberättelse för verksamheten vid hemmet till socialstyrelsen, tillsynsläkaren, socialvårdskonsulenten och socialnämnden. I fortsättningen bör årsberättelse sändas även till länsstyrelsen.

20 §

I paragrafen finns bestämmelser om tystnadsplikt, straff för brott häremot samt villkor för åtal. Straffbestämmelsen samt villkoren för åtal har fått utgå eftersom bestämmelser härom numera finns i 20 kap. 3 och 5 §§ brottsbalken.

20 a §

Paragrafen innehåller besvärsmåttbestämmelser. Dessa har kommenterats i den allmänna motiveringen.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga förslagen till

1. lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.,
2. lag om ändring i stadgan (1960:595) för barnavårdsanstalter.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

